

STORE NORSKE LEKSIKON now!

Stilistikk, læren om stil i tekster, disiplin innen litteraturvitenskapen. Da begrepet «stil» blir definert forskjellig, vil stilistikk i praksis behandle svært ulike sider ved teksten, fra valg av innholdsmomenter og komposisjonen til detaljer i ordbøyning og språklyder. Felles er bare det trekk at stilistikk behandler målrettet, funksjonell bruk av uttrykksmidlene, det som gir teksten et preg.

Man skjelner gjerne mellom normativ og deskriptiv stilistikk. Den normative vurderer og gir råd om god og dårlig bruk av uttrykksmidlene, og blir dermed en del av morsmålsopplæringen i skolen. Den deskriptive nøyer seg med å analysere, beskrive og tolke bruken. Denne tolkningen kan gå ut på å finne ut noe om forfatterens spesielle legning (individualstilen), skrivemåten i en viss epoke (tidsstilen), bruken av uttrykksmidlene i en enkelt tekst (verkstilen), eller uttrykksmuligheter og konvensjoner i bestemte sjangere (sjangerstilen).

Historisk er stilistikken utviklet av retorikken (Aristoteles, Cicero, Quintilian, Horats). På 1600- og 1700-tallet ble skjønnlitteraturen trukket sterkere inn som gjenstand for normgivning (Boileau, Pope, Adelung). I Norge ble den første stilistikk utgitt av rektor Jacob Rosted i 1810. Først omkring 1900 ble stilistikken en gjennomtenkt teori hos tilhengere av den såkalte idealistiske skole (B. Croce). Som motpol til den regnes vanligvis to strukturalistiske retninger med utgangspunkt i språkvitenskapen (Genève-skolen med C. Bally, og Prag-skolen med bl.a. Roman Jakobson).

<http://folk.uio.no/jonv/norsksider/noves15.htm>

<http://www.phil.muni.cz/stylistika/stylistika.htm>

Stil er i språklig sammenheng en måte å skrive på. Begrepet kan knyttes til visse historiske perioder, f.eks. barokkens stil, realismens stil osv. Det kan også brukes om den enkelte forfatters særlige skrivemåte innafor en historisk periode.

Stilen i en tekst framkommer gjerne i spenningsfeltet mellom det som kan sies å være *normalstil* for en sjanger og en periode, og bevisste eller ubevisste stilbrudd. I tidligere tider var det en sterk normering av stilen, både i skjønnlitteraturen og i sakprosaen. Siden antikken har **retorikken** beskjeftiget seg med å klassifisere ulike stilfigurer, analysere virkningen av dem og gi anvisninger for bruken. Lærebøker i *stilistikk* satte opp regler for riktig språkbruk i ulike sammenhenger, ofte knytta til tanker om hva som var godt og vakkert.

Siden **romantikken** har dikterne lagt lite vekt på slike eksplisitte stilistiske normer. Tvert imot har originalitet og bevisste brudd vært et ideal i diktninga. Også innafor sakprosaen har slik normativ stilistikk blitt mindre aktuell i vår tid. Like fullt eksisterer det uskrevne lover for hva som er passende i ulike sammenhenger og ulike sjangre. Det som er normalstil i én tekst kan te seg som *lågstil* i en annen og *høgstil* i en tredje. Men forskjellene mellom høgstil (f.eks. i en preken eller i offentlig språkbruk - «**kansellistil**») og lågstil (f.eks. i et kåseri) ser ut til å minke.

I norsk prosa har det vært en utvikling mot en stadig mer talemålsnær stil i alle typer tekster. På setningsplanet gir det seg utslag i en dreining fra en **hypotaktisk** stil med utgangspunkt i tysk og dansk skriftradisjon, mot en mer **parataktisk** stil.

Základy stylistiky viz

<http://2012.elearning.ujak.cz/mod/book/view.php?id=2379&chapterid=554>

Pro inspiraci:

<https://theses.cz/id/x4r6mt/00133973-477254673.pdf>

v souvislosti s překladem

file:///C:/Users/user/Downloads/BPTX_2011_2_0_291093_0_117732.pdf